

~~917.08.~~

EX BIBLIOTH.

NATIONIS HUNGAR.

VITEBERG.

VI-59.

SIGNAT. CLDCCCXIII.

Q. D. B. V.
DE
LOGICES
PROTHEORIA
GENERALI,

22

sive
PRÆCOGNITIS UTILIBUS,
PRÆSES
M. PAULUS PLATANI,

Muotovâ-

&

RESPONDENS

GABRIEL TRUSIUS, h. III. 2790

Veterisolio-Hungari.

Ad diem 12. Augusti, horis antemeridianis,

A. O. R. cl. hc LXXVI.

In Auditorio Philosophico

publicè disputabunt.

WITTEBERGÆ, Typis JOHANNIS BORCKARDI, Acad. Typ.

Excudebat SIMON LIBERHART.

*Pereximio Dn: Geo:
Jw Michaëli di, Fran:
Vn: & Amico colendo
off: Respondens*

FELICITATIS SUÆ POST DEUM STATORIBUS ET AUCTORIBUS,
PIS JESU CHRISTI EXULIBUS,

VIRIS

Plurimum Reverendis, Nobilissimo, Amplissimis, Clarissimis,

DN. MATTHIÆ PORSCHIO,

Urburario Schemniciensi famigeratissimo, Ecclesiæ qn. CHRISTI in Montano
Ungariæ Novifolio Archidiacono vigilantissimo & gravissimo:

DN. DANIELI REMENIO,

olim Ecclesiæ Veterisoliensis Antistiti meritissimo,

DN. HIOBO TRUSIO,

Ejusdem Ecclesiæ nuper Symmystæ fidelissimo,

DN. JOHANNI BURIO,

Pridem apud Carponenses German. Nation. Ecclesiastæ dignissimo.

Respective PATRONO MAXIMO, SUSCEPTORI

VENERANDO, PARENTI OPTIMO, in CHRISTO Patribus & Pro-
motoribus suis meritò devotionis cultu atatem prosequendis,

Salutis, & Gratiaë Cœlestis in adversis copiam,
cum filiali affectu!

TAndem post annui laboris cultum è sterili Sapiëntiæ agro in lucem profes-
tro manipulos, sed qui aculeatas inter Logicæ spinas succreverunt. Desuit
enim benignus adspirantis auræ Favonius, & Cœli bementioris influxus, cujus
auspiciis uberiozem messem colligere licuisset. Quicquid autem in his eximii
est, id totum jure vobis, PATRES VENERANDI, redditur. Vos enim gratio-
sis munificentiaë Vestraë pluviis segetem rigastis, juvistis favore, & ita animâ-
stis, ut his fomentis præcocem hanc maturitatem adipisceretur: meritaque
Vestra testaretur, ac comprobaret, amorem & devotionem

Vestri Clientis, Filii & Cultoris obsequiosissimi

RESPONDENTIS.

Præfatio.

um *Veritas* multis innexa sit difficultatum spinis, & plerumq; ex abstrusis Naturæ latebris eruenda, non minùs de præfidiis, quibus in lucem protrahatur, quàm de ipsa Veritate solliciti esse debemus. *Frustra enim est natura ingeneratum discendi desiderium, nisi arte juvetur, & præceptis in errores potius ruit, quàm ex errorum Labyrintho eluctatur, nisi lumen, per sinuosos anfractus ad Veritatis regiam contendens, sequatur.* Nec ad erue-
dam solùm latentis adhuc veritatis lucem; sed ad conservandam quoque maximò opus est instrumentorum apparatus. Percepere etenim tantis fallaciarum machinis ab ingeniosa calliditate oppugnatur (licet nunquam expugnatur) ut prorsus ex oculis nostris subducta, aut prorsus oppressa esse videatur. Sed quò stratagematum genere, aut quibus arietibus hanc Veritatis Arcem impetat? dixerim ego, sed modeste, sed sine vulnere Veritatis, ancillantibus *Logicæ* Artibus: eam enim, quam natura aculus *sequestram verè & falsi* voluit esse, abusus ad ministerium falsitatis condemnavit. Inde igitur paranda remedia, unde nascuntur morbi: obstruendæ fallaciarum rimæ, è quibus ex plenis alveis sese in veritatem evolvunt: ac laborandum, ut curâ diligentiori pertractentur *Logicæ* Studia, quorum accuratâ cognitione nescio an quicquam homini, quæ homo est ad intellectualem vitam natus, optabilius esse possit, inquit B. Dannhaver (a). Idem iudicium jam olim fuisse Hieronymi ex citato subtilissimo Autore (b) patet: *Verè quicquid in seculo dogmatum perversorum est, quicquid ad terrenam scientiam pertinet, & putatur esse robustum: hoc Dialecticâ arte subvertitur, ut instar incendii in cineres favillasq; dissolvatur, ut probetur nihili, quod putabatur esse fortissimum.* His suffragatur B. Jac. Martini, qui ait: *Nullus est error in Theologia, què adhibitò ad S. Scripturam instrumentò hoc nostrò non possit commodè refutari. Nullum est verum, quod non possit eodem & inveniri promptius, & doceri explicatiùs, & confirmari certius &c.* Ubi pluribus encomiis ornat hoc instrumentum Veritatis (c). Etsi unquam desideravit exquisitissimi laboris cultum, hoc sane exulceratò omnium rerum tempore, maximè efflagitat:
A 2 quò

(a) In I. B. D. p. 2. (b) Polemosoph. Artic. 3. S. 12. pag. 25. & seq. (c) In Præfatione Institutionum Logicarum.

quò *Jesuitarum* insolentissimum illud hominum genus plenis velut castris imminet veritati, dumq; aperta vi nequeat eam subruere, per occultos Artis Sophisticae cuniculos eam oppugnat. Gemina enim potissimum artis praesidiò sese armat nigra cohors, Eloquentiae nimirum & Logicae, alterum ad auræ popularis aucupium, alterum ad obscurandam orthodoxae Veritatis Lucem commodum arbitans artificium. Sed non committendum ingenuis, ut his armis in nostra saeviant viscera, ac victorias serant de imbelibus, quin pro virili enitendum, ut paribus armis hae saevienti libido refrenata procul ad Orcum usq;, unde natales suos ducit, à pomœriis Ecclesiae propulsetur. Quare non ex quaestu studia aestimantes, sed ex publica utilitate, voluimus praesenti Exercitiò Logicae studium honorare, ac de Praecognitis, quae maximè in litem veniunt, publicè disserere. Coelestis Veritas adspiret conatibus nostris, & faciat, ut ritè verum à falso discernere possimus!

§. I.

Sicut alii Habitus Scibilibus tractantur partim

Præcognitis partim *Essentialibus*: ita Logicae tractatio hac viâ trita instituitur. Nam cum *Intellectus* noster in *cognitione objectorum* propter infirmitatem *Intellectionis* procedat ab imperfectiori ad perfectum, à confusis ad distincta, ideò objectum id, circa quod cognoscendum occupatur, primum in genere, & per quandam umbratilem delineationem sibi sistit & repræsentat, donec distinctè secundum omnes partes illud ipsum cognoscat. Ob quam *duplicem Intellectus in Objectum tendentiam*, duplex *Tractatio* disciplinæ instituitur: eaq; altera *extreessentialis*, altera *essentialis* nuncupatur: in illa superficialia habitus adumbratio, in hac accuratior omnium, quae ad eum cognoscendum pertinent, evolutio instituitur. Illa *Præcognitorum*, hæc *Systematis* nomine communiter apud Philosophos venit. Unde aliud esse dicunt *Præcepta Artis dare*, aliud *universalem Artis Ideam delineare*.

§. II. Hinc liquet, quod cum *Organi* hujus tractatio distinguatur in *Præcognita* & *Essentialia*, non spectetur absolute & in se, sed relate & in respectu discipulis, quatenus Logica est disciplina & communicabilis cum alio. Hujus igitur respectu, ad Auditoris nempe docilitatem, proponuntur *Præcognita*, ut, *ubi intellexerit, quid in aliqua disciplinari tractatione expectare debeat, attentiosem se ad hujus Disciplinæ auscultationem praebeat, & sic rarius Disciplinæ arduissimam dispositionem, unitatem & naturam praenoculis habeat,*

babeat, cujus beneficio in ipsa deinceps tractatione eò feliciter progrediatur, ut loquitur B. Klotzius (d). Et B. Scharffius (e) tres ob causas Necessaria esse Præcognita dicit: partim ne in ignotâ versemur sylva; partim quod universa doctrina ex anticipatis & prælibata cognitione pendeat: partim ut unò quasi intuitu conspiciatur, & còs ἐν τὸ πῶ repræsentetur. His pensis habitis eòdem Tractationis processu meritò Logica tradi solet, ut quasi totius systematis per brevem quandâ delineationem Logices Tyroni sub obtutum sistatur, e. jusq; ad specialiores cognitionem desiderium incendatur ac extimuletur.

§. III. Præcognita verò Logices juxta recentiores, eosq; accuratiores, qui methodò practicâ eam tradunt duplicis generis constituuntur: alia de Disciplina, ejusq; Natura, sive Utilia, quæ ad melius esse tractationis requiruntur, & sine mutilatione Disciplinae omitti possunt, aut eisdem ad calcem reservari: alia in Disciplina, sive Necessaria, quæ ad esse requiruntur, & ita comparata sunt, ut ad perfectionem pertineant, nec citra mutilationem Disciplinae omitti possint: de qua forma tractandi docet locupletissimè Venerandus noster Dn. D. Calovius (f). In illa usitatè tradi solent, quæ de Logice Naturæ præcognoscenda veniunt, & quorum cognitio prævia velut Mercurialis Statua notificat quâ eundem sit, hoc est, quid aut quomodo tractari in Disciplina debeat. In his Finis & Subjectum ejusdem expendi debet, sine quibus disciplina esse non potest. Nam Finis præmittendus est necessariò: Quia frustra est de Mediis omnis consultatio, nisi ad finem dirigatur. Subjectum verò ideò præsupponitur, quod in ignoto nemo operari possit, neque operationis ratio constet incognitò subjectò.

§. IV. Quæ ratio Tractationis duplici nititur fundamentò: (1.) analogiâ aliorum Habituum Practicorum, qui itidem hac viâ tractantur, ita ut ante omnia præcognoscantur partim utilia, partim necessaria: ut vel solius Scientiæ Moralis exemplo id clarissimum esse possit. (2.) Indole eorum, quæ in Logica tractantur: quorum quædam ita sunt comparata, ut liberè tractari, præmitti aut postponi, vel etiam planè omitti possint; quædam verò ita habent, ut planè omitti nò possint, sine hujus Disciplinae imperfectione. Nisi enim certò constiterit Finis, à quo media specificantur, nec Objectum fuerit præcognitum, quod Operationi subternitur, frustra de Mediis consultabit Logicus, ut loquitur præfatus Magnif. Dn. D. Calov. (g) Adeoq;

A 3

Utilia

(a) In Theolog. Natur. Disp. 1. Proæm. Thes. 1. p. 1. (e) In Theoria Transcendentali de Naturæ Metaphysica Th. 1. p. 5. (f) In Methodo Docendi Universalis, de Præcognitis Disciplinarum Practicarum, p. m. 671. & p. 685. seqq. (g) l. c. p. 626.

Utilia perinde se habent ad Habitum Disciplinarem, ut se habet Exordium ad Orationem, Vestibulum ad Domus integritatem, aut (ut ita barbarè cum Spenglero (b) loquar) Præambulum, in quo Organædus cantionem aliquam pulsando auspicator generaliter priùs integram quasi delineat, partim favoris demerendi gratiâ, partim intimidandi canturis tonum causâ: ita Utilia Præcognita præmitti solent à Doctoribus. Secus verò res habet cum *Necessariis*: nisi enim hæc præmittantur, uti jam sæpiùs dictum, manca & mutila evadet tractatio.

§. V. Hæc suppositâ hypothesi tanquam vera, falla erit Opinio *Ramæorum*, qui putant omnia Præcognita ad essentiã tractationis pertinere, & necessariò, non vero liberè, quædam præmitti aut etiam omitti. posse. Falsus quoq; imò etiã injuriosus est *Gubertus ab Isendoorn*(1), Philosophus aliàs acutissimus, accusans eos frigiditatis & imperitiæ, qui Logicæ naturam & partes ad Prolegomena sive Præcognita referunt. Neq; ratio, quâ ille nititur, tanti momenti est, ut Viros doctissimos ob eam puerilis incognitantiæ accuset. Dicit verò sic inferendo: Ea, quæ Naturam & essentiã explicant, pertinent ad essentialia, quod definitio & divisio facit. Nam scire debbat Vir Doctissimus quod duplex alicujus rei *Tractatio* dari possit, *confusa* alia, *alia distincta*: illa ex Præcognitis hauritur, in quibus universalis idea proponitur; hæc non nisi omnium partium habitus alicujus evolutione, quæ ipsam essentialem Tractationem absolvunt, haberi potest.

§. VI. Sed ut ea, quæ ad Præcognita Utilia tractanda pertinent, & quidem quæ momentum primum concernunt, persequamur, ratio instituti nostri nos invitat. Ex his autem primū est *Existentiã*, circa quam inquiritur, tum absolutè: *an sit Logica?* tum restrictè, quoad Esse distinctum: *an nempe sit ab aliis disciplinis distincta?* Eam verò, etsi ad eò dubia non sit, tamè methodi legitimæ observandæ causâ hic confirmandam esse existimamus. Probatur igitur *quæ esse distinctum*: (nam, hõc obtentò, ultrò esse absolutum patebit:) (1.) *ex distincto objecto ejus formali*, per quod quævis Disciplina in esse suo constituitur & specificatur: Jam quòd Logica tale Objectum habeat, per quod in esse constituitur, & ab aliis distinguitur, clarissimum est, & patebit infra in assignatione objecti formalis Logicæ, de quo in Præcognitis *Necessariis* Logicæ agendum erit. (2.) *Ex discendi desiderio cuius humane nature implantato*, quod sanè frustra esset, nisi modus sciendi daretur, cujus beneficiò desiderium naturale perficeretur: At natura nihil fecit frustra: necessa

(b) In *Exercitationib. Exerc. 6. de Proem. Logic. p. 425.* (1) In *Cursu Logico Systematico & Agonistico de Natura Logica Quest. 1. p. 10.*

necessariò igitur inferendum est dari aliquod medium, per quod facultas illa naturalis juyetur. Hoc autem nullum aliud est præter Logicam, quâ regularur ratio in cognoscendo vero. Vid. Gisbertus ab Isendoorn, (k) qui hæc pluribus confirmat.

§. VII. Alterum vero quod ad *momentum primum* pertinet est *Essentia Logica*, quæ partim *Definitione*, partim *Causarum evolutione*, partim *Divisione* absolvitur. In illa tùm *Subjectum*, tùm *Predicatum* Definibile explicantur: in *ista* verò causæ recensentur: in *hac* representatur dispositio Objecti tractandi in suas quasi partes distributa. Quamquam verò vulgaria nimis, & omnibus, etiam Tyronibus Logicæ hic tractanda occurrant; tamen quia Præcognitorum tractatio ab illis dependet, non omninò silentio præteriri possunt. Cæterùm, ut ante omnia *Definitum*, quod h. l. est *Logica*, expendamus, considerandum illud venit, vel *ratione Etymologicæ*, in qua origo investigatur: vel *ratione Homonymiæ*, in qua ambiguitas: vel deniq; *ratione Synonymiæ*, in qua significata æquivalentia evolvuntur. Etenim cum *ὄνομα* q. s. *ὄνομα* dicatur, eò quòd per nomen conceptum rei habeamus; & Latinis *Nomen*, quia in notitiam rei ante ignotæ nos deducit: ideò meritò de *Nominis Expositione* curam suscipimus, eam non planè inutilem futuram persuasi.

§. VIII. Est autem *Logica* Terminus origine *Græcus*; verùm sicut alia nomina Artium & Scientiarum Latinitate jam sunt donata, ita hujus Organi nomen peregrinam notionem exiit; nec Adjectivè; sed Substantivè ponitur, ut nomen Mathematicæ, Physicæ, Grammaticæ, Rhetoricæ. Derivatur autem ἀπὸ τοῦ λόγου: qui autem ille λόγος sit, ob æquivocationem ejus dubium est. Quapropter vindicandus est prius ab ambiguitate, & tunc determinandum, à quo potissimùm genuinam originem ducat. Et quidem sumitur (1.) pro *λόγῳ Essentiali seu Substantiali*: (2.) pro *mente & ratione humana*, sive *facultate ratiocinandi*, & (3.) pro *ipsa actione rationis*, adeoq; pro *sermone tam interno, quàm externo*, sive ille sit *scriptus*, quando scilicet intra mentem nostram conceptus scripto commendamus; sive *prolatus*, quando sermo intra mentem conceptus foras profertur, ut loquitur Spenglerus (l). Prima acceptio est planè ab hoc loco aliena: altera & tertia hic locum habet. Interim tamen primariò ab ipso sermone interno, secundariò ab externo derivari Logicam commodiùs certum est. *Inæqualitatis* hæc est *ratio*: quia potest Logicus esse discursus, etiam si per sermonem externum sese non exerat, ut exemplo esse possunt illi, quibus natura vocis officium denegavit, vel aliò casu impediti animi conceptus foras proferte

(k) l. *supr. citatò*. (l) In *Exercit. Log. Exerc. 6. p. 427.*

proferre nequeunt. *Gisbertus ab Ifendoorn* quinque acceptiones τὸ λό-
γῳ adducit, de quo potest videri suo loco (m). Hoc tantum tenendum,
quod Logica vi prioris derivationis *Disciplina rationalis* vocetur, non tan-
tum quod sit à ratione tanquam causa *effectivè*, aut in ratione *subjectivè*
(hoc enim etiam cæteris habitibus commune est): sed quod se habeat ad ra-
tionem *terminativè ac directivè*, uti monet laudatus *Noldius* (n).

§. IX. *Ratione ὁμωνυμίας* Logica sumitur vel (1) *generalissimè*, pro om-
ni ea disciplina, quæ circa λόγον versatur, & hæc ratione complectitur
Grammaticam, Rhetoricam, &c: vel (2) *generaliter*, pro quacunq; ratione
differendi, sive ea sit connata sive acquisita: vel (3) *specialiter*, pro sola
disciplina, quæ tradit modum sciendi & differendi artificialem. *Prima*
acceptio est maximè impropria & abusiva, altera est communis etiam Lo-
gicæ improprie tali, *postrema* solum hic loci meretur sedem. Huc perti-
nent quoq; illæ *Distinctiones Vulgares*, quibus Logica distinguitur (α) in
Naturalem, Usualem & Artificialem. Naturalis, ut describit *Noldius* (o),
est potentia differendi congenita. Et hæc pollet quilibet mortalium na-
turali lumine præditus, ejusq; beneficiò valet veritatem & falsitatem co-
gnoscere, sive unum ex alio rationabiliter colligere. Hanc verò multum ju-
vare discetas ut *Artificialem* deinceps commodius assequi possint, inquit
Spenglerus (p). *Usualis* (quam etiam alii *Experimentalem* vocant) est dex-
teritas ratiocinandi, solò usu absq; præceptis acquisita. Hæc pollent *Cau-*
sidici, Historici, & alii, qui longò usu atq; experientiâ notitiam rerum sibi
comparârunt, & de rebus discursus movere nôrunt. *Artificialis* verò est
facultas, quæ certis suis gaudet præceptis, quibus ratio regulata de re qua-
vis dubia promptissimè discurrere valet. Hæc subdividitur (β) in *Doctri-*
nalem seu Systematicam, & Habitualem. Illa est compages Præceptorum
artis libro comprehensorum, & vocatur aliàs *Ectypa*: hæc verò est, quæ in
intellectu consistit, estq; qualitas frequentatis actibus roborata, ita facili-
tans Intellectus operationem, ut is expedite verum in rebus cognoscere
possit, vocaturq; aliàs *Archetypa. Habitualis* iterum subdividitur (γ) in
Docentem & Utentem. Illa est, quæ intellectus instruitur mediis de modo
cognoscendi veritatem, diciturq; *Logica abstracta*: hæc verò est, quando
juxta illa media mens progreditur ad certam operationem, eaq; præcepta,
quæ tradit Logica Docens de Apprehensione, Enunciatione, Syllogismo,
Methodo, applicat, & actu ipsò apprehendit, enunciat, discurret & ordi-
nat,

(m) loc: supr. cit. Lib. 1. Cap. 2. Quest. 2. p. 10. (n) In Proæmio Logica Re-
cognita p. 1. (o) l. 6. p. 2. (p) l. 6. p. 428.

nat. De quo videatur Noldius (q). Quam distinctionem Logicae Scoti & veteribus plerisque Scholasticis, ac recentioribus, ut Arriaga & Ideph: de Pennafiel Excell: Dn. L. Wagnerus (r) adscribit.

§. X. Manet autem Difficultas, qualis inter has Logicae Distinctiones intercedat vel Unitas, vel Distinctio? an Unitas univoca, an analogica, an æquivoca tantum? an itē Distinctio essentialis ac realis, an verò accidentalis & rationis tantum? Quia itaq; diversa hinc occurrunt membra, ideo necessum est, ut distinctè de illis iudicium instituamus, decisionemq; non tantum nostram, sed etiam aliorum calculò comprobemus. Et quidem de *Logica Systematica* his perorata est, eam cum *Logica Habituali* non participare de *Logica naturali* nisi nomen. Eò (1.) quòd non sit *Habitus*, sed potius *signum Habitus*: nec sit *Qualitas* in mente hærens, sed *Quantitas*. Igitur non potest illa majorem convenientiam habere cum hac, quàm æquivocam: non seculus ac imago & figura hominis convenit cum ipso vivo ac vero homine. Jam quæ differunt ut nudum signum, & res, quæ per illud Signum representatur, illa non conveniunt nisi nomine. Atqui *Logica Systematica* & *Habitualis* ita habent. Ergo. Deinde (2.) quæ differunt *Prædicamentis*, illa non possunt habere communem naturam, sed toto genere distinguuntur. Atqui *Logica Systematica* & *Habitualis*. E. Liqvet igitur hæc duo membra non convenire vel univocè vel analogicè, sed tantum æquivocè, simulq; distingvi essentialiter.

§. XI. De *Logica Naturali* itidem non est cur aliter sentiamus, cum & hæc non propriè loquendò sit *Logica*, & realiter ab *Habituali* differat, ut iudicat supra laudatus Dn. Lic: Wagnerus (s). Probamus (1.) quæ prius: Quæcunq; solò nomine conveniunt, & *Definitio eorum planè diversa est*, illa conveniunt tantum æquivocè. Atqui *Logica Nominalis* & *Habitualis*. E. Major est certa ex definitione ipsius termini æquivoci. Min: prob: quia *Logica Habitualis* est perfectio superaddita potentiae naturali, ac per crebros Exercitii actus comparatur: contra verò *Naturalis* est facultas conata ex potentia intellectus immediatè fluens. (2.) Quæ posterius: Quæcunq; ut *species diversa differunt*, illa differunt realiter & essentialiter. Sed quæ differunt ut *Potentia naturalis* & *Habitus Potentiæ naturali superadditus*, illa differunt ut *diversæ species*. E. Maj: est certa, quia datur ali-

B

quod

(q) l. c. p. 3. (r.) In *Exercitatione: Logicarum Disputatione*. I de *Præcognitis Logica* A. 1664. b. l. habita, Sect. I. Membr. 2. Art: 2. §. 5. (s.) In *Disputatio: cit: Section: 1. Membr. 2. Art 2. §. 2. Porism.*

quod prædicatum essentialiale in uno, quod non datur in altero: quod est evidens essentialis distinctionis requisitum. *Min:* quia ab omnibus Logicis hæcenus Potentia Naturalis & Habitus ut distinctæ Qualitatis Species statuebantur. Manet igitur fixum, sicut convenientiam inter Logicam Naturalem & Habitualem non esse Univocam vel Analogam, sed tantum Æquivocam: ita distinctionem inter eas intercedere realem & essentialiam.

§. XII. Quod deniq; attinet Logicam Experimentalem & Artificialem, item Docentem & Utentem, de his non esse idem iudicium ferendum existimamus. Et quidem Logicam Experimentalem & Artificialem putamus convenire essentialiter & differre tantum gradualiter, quod ex eo conficitur: Quæcunq; sub una Qualitatis specie continentur, illa non differunt essentialiter. Atq; Logica Experimentalis & Artificialis. Ergo. *Maj:* patet, quia Species essentialiter non differunt (nisi velis intelligendam essentialiam numericam) *Min:* prob: quia differunt ut perfectum & minus perfectum. *Artificialis* enim habet se ut Qualitas roborata, & sine formidine oppositi percipit veritatem; *Experimentalis* verò consistit in actibus nondum solide regulatis, & fallitur fallitq; sæpius, ut loquitur *Exc: Wagnerus* (1). Ad idq; non differunt nisi ut *Habitus & Dispositio Habitus*, quæ juxta Logicos non differunt specie, sed gradualiter. Interim tamen convenientia non est univoca, aut æquivoca saltem; sed analogica: quia non fit participatio æqualis de natura habitus. *Logica* autem *Docens & Utens*, juxta iudicium *Acutissim: Noldii* (u), non differunt nisi ratione, id quod nõ sine fundamento asseritur. Quia (1.) *Logica* est *Habitus* non modò practicus, sed & instrumentalis. Ergò non modò tradere & describere naturam suorum instrumentorum debet, quod officium vulgò *Logicæ* docentis esse putatur; sed eorum usum, conando & agendo demonstrare. (2) Si *Logica* in usu constituta & ad res applicata, quam vocant *Logicam Abstractam*, definiret esse *Logica*, sequeretur etiam instrumentum, dum à causa sua principali elevatur, definire esse instrumentum: siquidem in elevatione constitutum jam in usu est, & rebus applicatur. Atq; hoc est absurdum. Ergò & illud. (3.) Si propterea essentialis diversificatio statuenda esset, quia applicatur, & non applicatur, sequeretur etiam inter *Rhetoricam*, *Poeticam*, &c. talem differentiam intercedere, dum materiis *Theologicis*, *Physicis* &c. applicantur. At hoc est absurdum. E. & illud. (4) Si hac distinctio mere.

(1.) l. c. §. 3. *Porism.* (u) l. *supr. cit: Proæmio, Porism: 4. p. 13. & in Legibus Distingvendi p. 31.*

mereretur fidem, sequeretur, quod visus, quatenus est applicatus objecto colorato, culter, quatenus applicatus est pani scindendo, item malleus, quatenus in operatione actu est constitutus, non maneant res ejusdem essentiae, sed planè aliam induant. Sed hoc est absurdum. E. & illud. Probè autem distingvendum esse censet supra commendatus Autor (u) inter Logicam Docentem, ut est in *actu terminativo*, & ut est in *fluxu progressivo*: illò, non hòc modò usum à Logica docente separari posse concedit.

§. XIII. Verùm ut à diverticulo hoc ad viam redeamus, ea quæ ad *Synonyma* Logicæ faciunt, examinanda sunt. Hæc varia sunt, *alia incomplexa*, *alia complexa*: *alia primaria*, *alia secundaria*: *alia propria*, *alia impropria*: Quæ prolixius persecutus est sæpe cit: Dn. L. Wagner (x). Nos famosiora tantùm, & quæ videntur controversa leviter attingemus. Maximè autem usitatum est *Synonymum* Logicæ *Dialectica*, quod juxta judiciosissimum *Dannbawerum* (y) ex usu loquendi *Aristotelico* æquè latè, & æquè angustè accipitur. Equè enim latè patere dicitur, quando totam ratiocinandi doctrinam complectitur: æquè angustè, qu. notat doctrinam ratiocinandi ex Probabilibus. Si usum verò hodiernum, qui inveteravit apud Logicos, consideremus, *Logicam* sumi pro tota ratiocinandi *Disciplina*, *Dialecticam* verò pro parte tantùm, adeoq; *Logicam* & *Dialecticam* differre ex hoc usu ut totum & partem deprehendimus. Præsertim verò si *Etymologiam* & *Derivationem* ejus spectemus, id evenit. Quò argumentò nixi *Beati Viri Jacobus Martini* (z), & *Scharffius* (a) distingvunt *Logicam* & *Dialecticam*, dicuntq; illam se habere ut totam artem, hanc verò ut partem & doctrinam de argumentationibus probabilibus. Verùm cum ab *Etymologia* non firma ducantur argumenta, non putamus ea propter esse divellendas. De quo conferri dignus est *Christianus Matibia* (β). *Logicæ* Item *Synonymum* est *ὄργανον* sive *Instrumentum*, quæ appellatio partim desumpta est à *proprietate* *Logica*, siquidem *Logica* est *disciplina* *Instrumentalis*, & non propter se sed propter alias *disciplinas* expetitur: partim ex *autoritate*, sic enim eam *Aristoteles* appellavit. Plura videantur apud *B. Scharffium* (γ), & *Zabarellam* (δ).

§. XIV. Expedità igitur *Subjècti Definibilis* explicatione restat ut *Prædicæ*.

B 2

(x.) l. d. Art: 7. §. 1. (y) *Epit: Dialect: Proem: p. 1.* (z) *Institution: Proem: Cap. 1. p. 2.* (a.) *Institution: Logic: Proem: de Constitution: Log: p. 38.* (β) *System: Logico Theoret: Practic: in Prolegom: Cap. 1. Theor. 17. p. 8. sq.* (γ) l. supr. cit. (δ) l. l. de Nat. Log. Cap. 1.

dicari Definibilis expositionem aggrediamur. Constat verò, quòd omnis *Definitio* contineat conceptum contrahibilem, quem vocant *Genus*, & contrahentem, quem vocant *Differentiam Specificam*. Circa illum multæ lites, eaq; magis subtiles, quàm utiles seruntur, quibus decidendis nos immorari vix dignum putamus. Ne tamen sine ratione prorsus videamur adversæ partis sententiam rejecisse, quæ substituit pro conceptu generico quemvis adulterinum, ideò unam atq; alteram pro refutatione rationem adducere ad nos pertinere existimamus. Si priùs tamen supponamus nos non loqui (1). de quovis *Prædicato*, quod *Logicæ* solet attribui, ita enim etiam per *Manum*, per *Filum* posset definiri; sed de *Prædicato* essentiali ac generico: Eoq; (2) non remoto, sed proximo: (3) non de *Logica* accidentaliter sumpta, prout est comprehensio *Præceptorû* in aliquo *Systemate*; sed de *Logica* essentialiter considerata, prout est *Habitus* mentis. His suppositis, quæ neq; pars adversa sine impudentia negare potest, asserimus *Logica genericum conceptum non posse esse* (1) *Scientiam simpliciter*, contra *Scotum* & *Thomam*; neq; (2). *Scientiam restrictè*, contra *Fonslecam*; nec (3). denique *Artem*, contra *Ramistas*, & alios hujus *Sententiæ* patronos, id quod firmissimis rationibus roborabimus:

§. XV. Et quidem quæ *primum*, *Logicam non esse Scientiam simpliciter* probamus (1). Quia *Logica est disciplina instrumentalis*. E. non potest definiri per *Scientiam*. Consequi: quia sunt oppositi habitus: Oppositum autem Oppositi sui *Constitutionem* non potest ingredi (2.) O. *Scientia est rerum necessariorum*: Atqui *Logica non est rerum necessariorum*. E. *Major* patet juxta *Canonem*: *Scientia est æternorum*. *Min*: quia *Logica* verlatur circa tres mentis *Operationes*, quæ sunt *Contingentes*; in quo etiam convenire dicitur cum *Arte*, teste *B. Jac: Martini* (e). (3) Quia *Scientia consistit in nuda Theoria*, nec tendit ad *praxin*: Atqui *Logica non consistit in Theoria*. E. *Majoris* & *Min*: robur ultrò patet.

§. XVI. Nec quoq; *Scientiam Practicam* posse esse *Genus Logicæ* prob. (1.) Quia est *Contradictio in adjecto*, esse *Scientiam*, & esse *practicam*: siquidem *Theoria* & *Praxis* sunt *differentiæ oppositæ*, quæ non possunt unum *specie habitum* constituere, & in eo concurrere. Explosa enim jam dudum est illa *sententia* ex foro sincerè *Philosophantium*, quæ statuit dari aliquem *Habitus mixtum*, ex *Theoretico* & *Practico* compositum. (2) Quia *Genus Logicæ non est scientia*. E. neque *scientia Practica*. Consequi. de quo enim negatur tò esse *absolutum*, de eo etiam negatur tò esse *modificatum*

(e) in *Institution: Proem. Cap. 1. pag. 9.*

catum. (3.) Quia *actus Intellectus Præceptis Logicæ regulati non subsistunt in nuda γωσις* multominus in *θωσις*; sed tendunt ad praxin. E. Logica simpliciter erit practica, non verò secundum quid.

§. XVII. Neq; porro *Artem* esse Genus Logicæ probatur (1.) quia *Ars est itidem habitus principalis*. E. non potest locò generis in definitione stare. *Consequ.* ultrò patet, siquidem *Habitus principales & instrumentales* sunt Oppositi. (2.) Quia *Ars est habitus effectivus*, qui ita est comparatus, ut effectus ejus extra edatur instrumentis corporeis. Atqui hoc Logicæ tribui non potest. E. Hinc teste B. Jac. Martini (ζ) ad *ποίησις* seu effectiōnem requiritur: (a) intellectus arte perfectus dirigens, (b) membra externa, ut instrumenta exequentia, (c) post operationem finis restans seu perdurans extra artem. Jam si quis hæc applicet ad Logicam, videbit in convenientiam. Concedimus quidem cum Eodem B. Viro maximam similitudinem Logicæ cum Arte; negamus tamen identitatem, cum magnum discrimen inter utramq; adhuc inrecedat. Neque etiam confundenda est *ποίησις* cum ipsa *πραξις*, quæ duo in Scholis Philosophicis distinguuntur.

§. XVIII. Manet igitur Genus Logicæ esse *Habitum Instrumentalem*, id quod nos in Definitione deinde ponemus. Quod sit *Habitus* extra dubium est, siquidem est *Qualitas* crebris actionibus comparata, quæ Definitio est ipsius *Habitus*. Quod verò sit *Habitus Instrumentalis*, id probatione indiget. Probamus igitur (1): Quicumq; *habitus non sui causâ, sed alterius expetitur*, ille est *Instrumentalis*. Atqui Logica, E. Major fundatur in Definitione Instrumenti. *Min:* si enim non propter usum aliarum disciplinarum Logica expeteretur, nullius planè per se usus esset: Sed uti aliorum instrumentorum natura in usu consistit, ita etiam Logicæ. (2.) Quia *requisita Instrumenti*, quæ à Zabarella (η) traduntur, *Logicæ competunt*, qualia sunt: (a) ut propter aliud, tanquã propter finem assequendum, utile sit: (b) ut foras assumatur: (c) Ut in perficiendis operibus suis opifices adjuti finem suum per illud assequantur: Jam fiat applicatio, & deprehendetur hæc omnia Logicæ convenire.

§. XIX. Sed dimissâ lite, quæ circa Conceptum Contrahibilem vertitur, ad *Conceptum Contrahentem* seu *Differentiam Specificam* discursum nostrum promovemus. Quæ licet quoq; dubia sit & controversa, propter variantium sententias circa Objectum & Finem Logicæ, à quibus Differentia desumitur; tamen ne in Leges Almæ Facultatis Philosophicæ prolixitate insvetâ impingamus, paucis, quæ nostra sit sententia, hîc loci exponemus.

B 3

Defini-

(ζ) l. *supr. cit.* (η) *Lib. 1. de Nat. Log. Cap. 10.*

Definitionis igitur *Differentiam* delumimus partim ab *Objecto*, eoque tum *immediato*, quod nobis sunt Operationes Intellectus; tum *mediato*, quod sunt res omnes: partim à *Fine*, qui itidem vel est *internus*, & à nobis statuitur esse *directio*; vel *externus*, qui est *Veritatis facilior perceptio*. Hæc omnia etsi facilitate eâ possint rejici, quâ dicuntur, cum sine probatione proponantur; tamen cum non sit hujus tractationis de illis pluribus agere, sufficiat tantum eorum nemuisse, de quibus in Præcognitis Necessariis, tanquam in Propria sede ex professo agitur. Suppositio igitur hic & nunquam, tanquam vero, *argumentatur*: Per quod Logica constituitur, & ab aliis Habitibus specificè distinguitur, illud est ejus differentia. Atqui per hanc à nobis assignatam Differentiam Logica in esse constituitur, & ab aliis distinguitur. E. *Max* patet ex Differentiæ legitimæ requisitis, *Min*, quia nulli Disciplinæ, sive Objectum, sive Finis sub hoc formali competit.

§. XX. Evolvendæ porro *Causa* sunt, quæ itidem ad *momentum primum* pertinent, scire enim rem est per causas cognoscere, ut effectum habet Philosophorum: igitur eas præterire methodi nostræ leges non patiuntur. *Causas* equidem *internas* Logica non agnoscit, cum sit *Accidens* & *Qualitas* in intellectu hærens: Absurdum autem est *Accidenti* materiam & formam attribere; tamen analogicè *Materia* possunt esse tum *Objectum* Operationis, tum *Subjectum* Inhærensionis: ut & *Forma*, ipsa Differentia, per quam Logica specificatur & distinguitur ab aliis. Sicut enim materia & forma Physica dat esse & distingui corpori naturali, ita quoque materia & forma analogicè sumptæ possunt dici tribuere Logicæ esse & distingui. Quidam *Vir Clarissimus* distinguit inter *Materiam* & *Formam* analogicè sumptas ἁλικώς, quatenus totum esse absolvunt; & ἀσπικώς, prout partialiter & distinctè expenduntur. Priori modo *Materia* absolvit *Genus*, posteriori materiale *Objecti*. Eadem ratione habet & *Forma*, priori modo sumpta habet rationem *Differentiæ*, posteriori *formale Objecti* constituit.

§. XXI. *Causa Efficiens* & *Finalis* Logicæ nihil difficultatis habent, sed ex communi doctrina aliorum Habituum facilè innotescunt. Uti verò *Causa Efficiens Universalis* est ipse *DEUS*, qui est *omnis Boni* Autor, ita etiam *finalis* *Ejus gloria* erit. *Particulares* autem varix sunt: *Causa* enim vel est *movens*, quæ fuit *Perfectionis Organice Desiderium*: vel *agens*, quæ partim *Admiratio*, partim *Experientia*, quam secuta est *Actualis metiocinatio*, & hanc *Habitus*. Dubium autem hic movetur: quinam *primus Inventor* & *Autor* fuerit Logicæ? variant hinc sententiæ, de quibus potest videri *Carol. Franc.*
d' *Abna*

Abra de Raconis (9). Nos distinguimus inter primam *Logica Inventionem* & ejus *perfectiorem*: hanc non illam tribuimus *Aristoreli*. In quo etiam habemus nobis suffragantem citatum *Abra de Raconis*, qui nonnullas ante *Aristotelem* extitisse *Logicae* partes asserit. *Finis* particularis minimè extendendus est cum *Reckermanno* (1) ad *effectus salubres*, cum longè aliud principium hi requirant; sed tantùm ad *usum organicum*, qui in dirigendis actibus intellectus occupatur. Neque aestimandus est *Finis* ex intentione *invenientis*, qui potest esse varius; verùm ex *natura ipsius Disciplina*.

§. XXII. Jam ex dictis & probè omnibus in partibus suis examinatis hæc legitima emergit *Logicae* *Definitio*: *LOGICA est Habitus Instrumentalis, Operationes Intellectus in rerum cognitione dirigens, ad meliorem Veritatis perceptionem*. In qua *Definitum* est *Logica*: *Genus* *Definitionis* *Habitus Instrumentalis*: *Subiectum immediatum* *Operationes intellectus*; *mediatum res*: *Finis internus per se dirigens*; *externus per meliorem veritatis perceptionem declaratur*: ex quibus desumitur *Differentia* ipsius *Definitionis*.

§. XXIII. *Tantum de Definitione*, in qua præcipuum caput consistit *Præcognitorum Utilium*, & quidem *momentum primum* concernens. Jam expendenda est *Partitio Logica*, quæ etiam non minùs ut alia hujus *Tractationis* capita in *Controversiam* venit. Quia tamen non licet omnia hic ad ultimum usq; pulvisculum refecare, ob defectum pagellæ, ea tantùm attingemus, quæ communissima sunt. Et licet *Logica unus sit Habitus*, adeoq; indivisum quid; tamen, quatenus ad cognoscendum proponitur, & aliter atq; aliter intellectui objicitur, sicut alia objecta in se indistincta distingvi solent in conceptus inadæquatos, ideò pro diversitate considerandorum in diversas quasi classes & partes dividitur ac dispescitur. Cum verò *triplicia media* sint, quæ dirigunt *Operationes Intellectus*, eaq; *Logicus* ex professo considerare debeat, tanquam essentialia capita *Tractationis*; hinc juxta *triplicia hæc media*, *triplex* quoq; *Pars* constituitur *Logicae*: *Prima*, quæ agit de *Terminis*: *Secunda*, quæ de *Enunciatione*: *Tertia*, quæ de *Discursu* atq; *Methodo* præcepta tradit. *Illa* suppeditat *media*, quibus *Prima*: *ista*, quibus *Secunda*: *hæc* deniq; quibus *Tertia* *Mentis Operatio* dirigitur: ita ut qui hæc ritè exequitur, is veri *Logici* partes adimpleat. *Probatum* verò hanc *legitimam esse Divisionem*: [1.] *Ex adæquatione*. Nihil enim potest dari in *Logica*, quod non ad has tres partes commodè referri queat. *E*, est bona & adæquata *divisio*: [2.] *Ex fine ipsius gemino*. Quia *Logica* inventa est ut dirigat *functiones* nostri *Intellectus*: Atqui hæc *triplicis generis* sunt. *E*, etiam

(9) in *Præludiis Logicae*, *Sect. I. cap. 3. p. 5. 6.* (1) *Libr. I. system. Theol. c. 4.*

E. etiam triplex pars erit, quæ triplicia media pro dirigendis functionibus Intellectus Irradat.

§. XXIV. Discedimus verò hîc, sed modestè, ne in claros Venerandæ Antiquitatis Cineres minùs verecundi alicui videamur, ab illa *Sententia Communi*, quæ dividit Logicam in *Partem Generalem & Specialem*: (1.) Quia hæc divisio est *Disciplinarum Theoreticarum*, quæ methodò Syntheticâ tractantur: At Logica non tractatur methodò Syntheticâ. E. hanc divisionem non admittit. (2.) Quia hæc sententia supponit eam hypothesin, quòd *Syllogismus sit Finis Logicæ*, ad quem omnia reliqua referuntur: At nos eum finem Logicæ esse negamus. E.

§. XXV. Rejicimus quoq; hîc loci *Divisionem Ramæorum*, qui Logicam dividunt in *Inventionem & Dispositionem*, quod inde probatur: (1.) Quia hæc divisio est *inadequata*: excluditur enim per eam Methodus, quæ neq; ad Inventionem, neq; ad Judicium pertinet. Non ad illam, siquidem ex mente Ramæorum Inventio agit tantùm de argumentis inveniendis: neq; ad hoc, quia Judicium versatur circa dispositionem argumentorum, quod Methodo non potest attribui. (2.) Quia hæ partes non sunt oppositæ, sed subordinatæ: qui enim in Inventionem occupatur, illum necesse est etiam judicium uti: hæc enim duo sibi mutuas operas ferunt.

§. XXVI. Jam agendum esset de *Attributis*, quæ ad *Momentum Secundum* pertinent, & vel *absoluta* vel *respectiva* esse dicuntur: Illaq; constituuntur à quibusdam *Perfectio, Unitas, Veritas, Bonitas*: hæc verò *Necessitas, Utilitas &c.* sed quia hæc prolixius tractare non permittit pagella, idèò hic finem facimus, benevolum Lectorem ad toties laudatum Dn. Lic. Wagnerum (x) ablegantes. (x) l. c. Dogm. V.

COROLLARIA.

- I. Logica ex Logica nata est.
- II. Theologo in statu perfecto considerato absolutè necessaria est.
- III. Et licet non tradat Veritatem Sententiarum, tamen veritatem Connexionum.
- IV. Verbum Logicum non significat exclusivè tempus Physicum.

GLORIA TRINUNI!

Ung. VI 59

ULB Halle

3

004 186 672

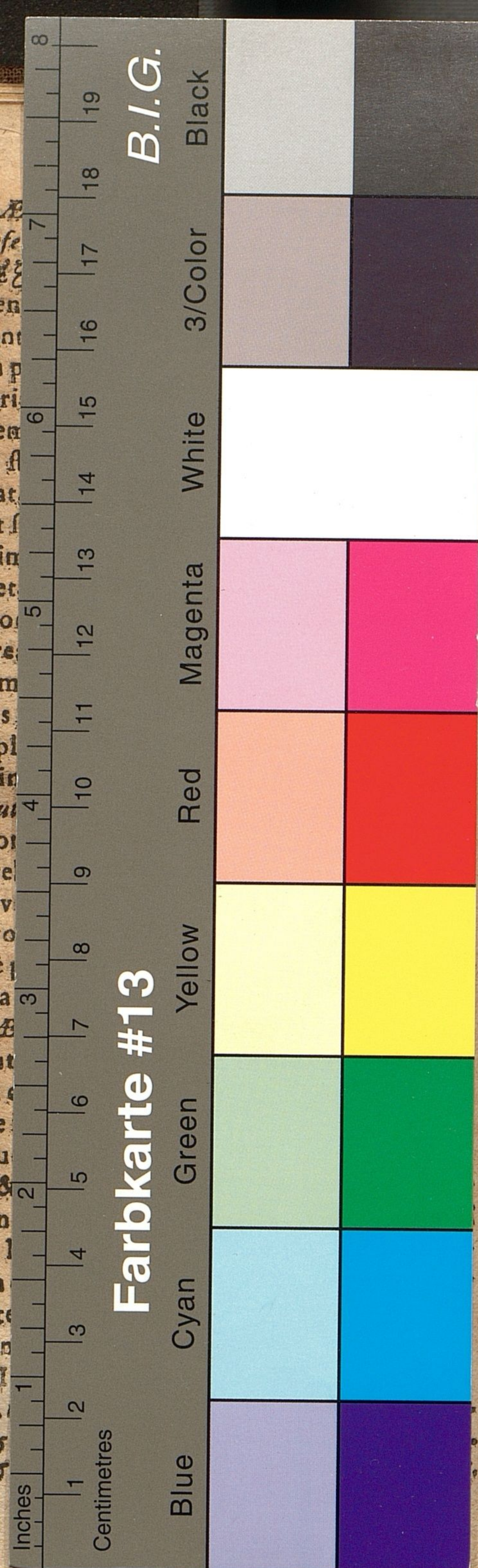
f
56.

VD 77.

Jun. 2000 Al,

Q. D. B. V.
 DE
LOGICES
PROTHEORIA
 GENERALI,
 five
 PRÆCOGNITIS UTILIBUS,
 PRÆSES
M. PAULUS PLATANI,
 Muotovâ-
 &
 RESPONDENS
GABRIEL TRUSIUS, h. III. 2790
 Veterisfolio-Hungari.
Ad diem 12. Augusti, horis antemeridianis,
A. O. R. cl. h. c. LXXVI.
 In Auditorio Philosophico
publicè disputabunt.

WITTEBERGÆ, Typis JOHANNIS BORCKARDI, Acad. Typ.
 Excudebat SIMON LIBERHART.

*Pereximio Dn: Geo:
 Jo Michaeli di, Fru:
 Vice Amico colendo
 off: Respondens*

